

Nederlands stimuleren op de speelplaats in de basisschool



BRUSSEL
VOL TAAAL

Leerlingen leren niet alleen taal in de klas. Ook op de speelplaats, waar ze spontaan leren, ontwikkelen ze hun taalvaardigheid.

Is er een positief en veilig klimaat, dan komt hun meertalige identiteit spontaan tot uiting. Leerlingen spreken met vriendjes in hun thuistaal, ze schakelen over op hun thuistaal wanneer ze emotioneel worden bij een ruzie ...

Daarnaast is het uiteraard belangrijk en zinvol om het gebruik van het Nederlands op de speelplaats te stimuleren. Vergeet daarbij niet de leerlingen zelf te betrekken, bijvoorbeeld via de leerlingenraad. Geef ze een stem: laat ze mee bepalen welke activiteiten ze zelf leuk vinden voor tijdens de speeltijd.



Hoe maak je van de speelplaats een rijke, (Nederlands)talige omgeving?



Welke spelletjes en materialen lokken betekenisvolle interactie met anderen uit?

Laat je inspireren door de voorbeelden in deze inspiratiefiche¹.

Voor alle voorbeelden geldt dat als er **Nederlandstalige begeleiding** bij is, de leerlingen zich meer uitgedaagd voelen om zelf ook Nederlands te spreken. Een herkenbare babbeljuf- of meester op de speelplaats die als hoofdrol heeft te babbelen met de kinderen, kan hierin een rol opnemen.

¹ Deels geïnspireerd op Loman, F. (2017-2018). Taal op de speelplaats. Authentieke taalvaardigheidsverwerving in de basisschool. *In Dialoog*, 2, nr. 2, 44-49. Je kunt dit nummer van In Dialoog [hier](#) downloaden.



Voorbeeld 1: babbelplekje

Zorg op de speelplaats voor leuke, gezellige plekjes die uitnodigen om te praten. Besteed aandacht aan de opstelling van de plekjes zodat de leerlingen oogcontact hebben. Denk aan zitpoefs of zitkussens in een kring, houten blokken rond een afgezaagde boomstam. Een afgeschermd hoek nodigt uit om geheimen te delen. Daar kun je foto's ophangen van ervaringen die de leerlingen hadden op school. Van schooluitstapjes, een sportdag, een voorstelling of een leuke ervaring in de klas. Ze nodigen de leerlingen uit om met elkaar te praten. Doordat ze dit in het Nederlands meemaakten, is de kans groter dat ze er ook in het Nederlands over praten. In elk geval leggen de kinderen linken tussen de schooltaal en de thuistaal. Handpoppen wakkeren de spreekdurf aan bij taalzwakke leerlingen.

Voorbeeld 2: verkleedkoffer

Verkleedkleden of attributen nodigen leerlingen uit om gekende situaties na te spelen of om nieuwe situaties fantasievol vorm te geven. In het eerste geval gebruiken ze vooral alledaagse taal, in het tweede geval worden ze uitgedaagd om taal creatief te gebruiken. Zelfs als leerlingen in hun eentje spelen en hardop tegen zichzelf praten oefenen ze taal. Als ze samen spelen, lokt de interactie tussen de leerlingen nieuwe taal uit. Daarbij pikken ze veel van elkaar op. Voor kleuters werkt het heel goed als de verkleedkleden ook eens aansluiten bij het thema in de klas.

Als je als begeleider een rol opneemt in hun spel, kun jij Nederlands binnenbrengen in een ongedwongen spelsituatie. Als kinderen bijvoorbeeld in de eigen thuistaal ziekenhuisje spelen, kan jij de Nederlandse dokter zijn die geen andere taal spreekt. Zo leren ze vanzelf veel Nederlands van jou.

Voorbeeld 3: babbelbox

Plaats af en toe een babbelbox op de speelplaats. Daag de leerlingen uit met een stelling of een vraag. Dat kan een eenvoudige vraag zijn over de schooldag, of een stelling waar ze hun mening over kunnen geven. Maak de afspraak dat de babbelbox enkel Nederlandse fragmenten opneemt.

De leerlingen kunnen het fragment op het moment zelf herbekijken. Later samen de fragmenten bespreken in de klas of een andere klasactiviteit met fragmenten in de babbelbox werkt verbindend. Ook voor oudermomenten is dit mooi materiaal.

Zoek je inspiratie voor leuke vragen? <https://www.famme.nl/stel-50-vragen-kind-beter-leren-kennen/>

Voorbeeld 4: speldozen met spelkapiteins

Sommige leerlingen hebben een duwtje in de rug nodig om tot spel te komen. Maak een doos met kaarten waarop spelletjes uitgelegd staan. Spelkapiteins worden opgeleid om een bepaald spelletje aan andere leerlingen uit te leggen. Nadien zelf als begeleider meespelen kan ook wonderen doen.

Voorbeeld 5: fotografen

Om de beurt krijgen leerlingen de kans om op de speelplaats foto's te maken. Ze maken een selectie van de mooiste foto's en maken een fototentoonstelling op een beschut plekje op de speelplaats. Een wasdraad met wasknijpers werkt prima hiervoor. De fotograaf houdt een vernissage en geeft uitleg bij de foto's.

Voorbeeld 6: speelplaatstentoonstellingen

Fantastische beeldende werkjes hangen vaak enkel op in de eigen klas. Geef leerlingen eens de kans die creatieve werkjes uit de klas voor te stellen. Zelf geïnteresseerden lokken en rondleiden op een speelplaatstentoonstelling lokt veel spel en interactie uit.



Voorbeeld 7: zing-, klap en springtouwspelletjes

Er bestaan heel wat Nederlandstalige zing-, klap- en springtouwspelletjes. Daar hoort vaak een liedje of rijmpje bij. Leer er enkele aan in de klas en nodig de leerlingen uit om ze samen te spelen op de speelplaats. Die liedjes en rijmpjes zijn heel ritmisch en dus gemakkelijk te onthouden.

Besteed in de klas aandacht aan de betekenis van de liedjes en versjes. Zo vermijd je dat leerlingen enkel het ritme en de klanken onthouden. De vaste frases kunnen de leerlingen houvast geven in het Nederlands.

Klassiekers zijn zakdoek leggen, schipper mag ik overvaren, witte zwanen, Charlie Chaplin... Weet je niet meer goed hoe het gaat? Hier vind je inspiratie:

<https://www.natasjaonline.nl/6-spelletjes-met-liedjes-van-vroeger-die-je-misschien-vergeten-was/>

<https://nl.gottamentor.com/14-best-jump-rope-songs-rhymes>

Voorbeeld 8: liedjeshoek en danshoek

Sommige leerlingen vinden niks leuker dan samen dansen en zingen. Bied hen regelmatig Nederlandse liedjes aan. Klassieke kinderliedjes, maar ook nieuwe kinderliedjes of maak gebruik van de populariteit van het Ketnetprogramma 'Like me'. Maak afspeellijsten met Nederlandstalige verzoeknummers voor tijdens de speeltijd. Zet ze eens loeihard op en zing en dans samen. Pret verzekerd!

Voorbeeld 9: schoolradio

Maak een radiostudiotje op de speelplaats. Vooraf kunnen leerlingen plaatjes aanvragen en zich aanmelden om een gesprekje te voeren in de studio. De oudste klassen bereiden de radiotijd voor en verzorgen de organisatie. Zij nodigen ook leerkrachten uit voor gesprekjes. Leerlingen kunnen spannende vragen bedenken om aan de leerkrachten te stellen. Wat wilden ze altijd weten van meester Mo? Heeft juf Sandra huisdieren? Hoe ziet de pyjama van de directeur er uit?

Voorbeeld 10: de schoolband

Heb je een muzikaal team op school? Of zijn er ouders die graag meespelen in een band? Richt dan een schoolbandje op met een grotendeels Nederlandstalig repertoire. Een eigen band draagt bij aan de sfeer op school, zorgt voor verbondenheid en leuke momenten om samen te zingen en dansen, (ook) in het Nederlands.

Voorbeeld 11: de speelplaatsbibliotheek

Sommige leerlingen zoeken rust tijdens de speeltijd en vinden niks leukers dan zich te verdiepen in een boek of te luisteren naar een verhaal. Zorg voor een knus plekje met een collectie boeken en luisterverhalen waar de leerlingen die dat fijn vinden zich kunnen terugtrekken tijdens de speeltijd om samen te lezen of naar verhalen te luisteren. Er zoekposters of prenten bij hangen waar ze altijd nieuwe details op ontdekken, kan ook rust en interactie brengen.

Voorbeeld 12: de schrijfclub

Leerlingen die het fijn vinden om aan een gedicht, een verhaal, een boek ... te werken, mogen tijdens de speeltijd een computer gebruiken. Dat kan alleen of met z'n tweeën. De bedoeling is in de eerste plaats om plezier aan taal te beleven. Deze leerlingen mogen nadien hun schrijfsels voorstellen in de klas, er een uitleenbaar exemplaar van maken of ze op posters zetten, zodat iedereen ze kan lezen.

Voorbeeld 13: de fit-o-meter

Om leerlingen tot spel te brengen, kunnen sommigen wel wat input gebruiken. Door op de speelplaats op grote affiches een fit-o-meter met opdrachten op te hangen, stuur je hen daarin. Hou de opdrachten eenvoudig en beschrijf ze kort. Denk aan 'Loop 3 keer zo snel als mogelijk naar de blauwe deur en terug', 'Loop ter plaatse en trek daarbij je knieën zo hoog mogelijk op. Tel tot 50.', 'Steun met je armen op de zitbank en pomp 10 keer', ... Dezelfde opdrachten eerst tijdens een turnles samen uitvoeren, helpt de opdracht te verstaan en juist uit te voeren. Het kan ook een leuke functionele schrijfopdracht voor de hoogste klassen zijn om die activiteiten te bedenken en uit te schrijven.



Voorbeeld 14: het opdrachtenparcours

Opdrachten op de speelplaats hoeven trouwens niet altijd sportief te zijn. Zoekopdrachten lokken ook veel taal uit: 'Zoek een leerkracht die twee kinderen heeft', 'Zoek 5 kinderen met schoenmaat 35'. Enkel door vragen te stellen, vinden de leerlingen het juiste antwoord. Het kan ook nog ingewikkelder: 'Zoek 3 jongens en 2 meisjes die thuis een boek over Lego hebben', ... Je kunt ook grappige opdrachten geven zoals 'Verzamel zoveel mogelijk voorwerpen met de letter v', 'Ga op zoek naar een leuke goocheltruc en doe een goochelshow'...

Voorbeeld 15: speelplaatsprojectjes

Met gedichtendag kun je posters uithangen van gedichten waar een woord ontbreekt. De leerlingen kunnen met post-its mogelijke woorden bedenken en erbij hangen. Er staan er online die je zo kunt downloaden: <https://raadgedicht.nl/>

Zie je het groots? Werk dan eens een queeste uit voor de kinderen. Geef ze druppelsgewijs aanwijzingen over een mysterie dat ze kunnen oplossen (wie heeft de boterhammen van de juf opgegeten? Wie woont er in de toiletten? ...) en waarvoor ze veel vragen moeten bedenken die ze aan verschillende personen op school kunnen stellen. Denk ook aan visuele aanwijzingen en tips die hen op het verkeerde been zetten.

Voorbeeld 16: Nederlandstalige partneractiviteiten

Wil je leerlingen laten kennismaken met Nederlandstalige clubs en activiteiten, dan kun je Nederlandstalige partners en clubs inschakelen om workshops of initiaties te geven op school. Zo maak je leerlingen enthousiast voor het Nederlandstalige aanbod in de buurt en haal je het Nederlands uit de schoolsfeer. De Brede School kan helpen om de nodige contacten te leggen.

Voorbeeld 17: Nederlandstalige prikkels op en rond de speelplaats

Hang overal (in de toiletten en in de gangen) Nederlandstalige mopjes en raadsels en vragen van de week op. Maak ze zo interactief mogelijk en vervang ze ook regelmatig. Hang lege affiches op waar de leerlingen elkaar boodschappen mogen sturen en zet er zelf ook regelmatig een uitdagende boodschap op. Maak placemats voor in de refter met dilemma's en raadsels, de tekst van het schoollied, zoekopdrachten....